

Válka Evžena Savojského

V letech 1714-1718 se na Balkáně odehrála další fáze souboje mezi křesťany a Turky, označovaná jako 6. rakousko-turecká válka, 8. benátsko-turecká válka, 1. turecká válka Karla VI. či válka prince Evžena.

Válka, která vypukla mezi Osmanskou říší a rakouskými Habsburky v roce 1716, byla chtěná z obou stran. Habsburkové do ní vstupovali jako ochránci Benátské republiky a jejich cílem bylo vytlačit Turky z Balkánu a Peloponésu. Turci vytáhli do boje s cílem pomstít se za urážku, které se jim dostalo v podobě habsburského ultimáta nařizujícího vrátit Benátkám území dobytá v posledních letech, přičemž v rámci odplaty hodlali získat zpět území ztracená po drtivých porážkách u Vídně a Senty.

Turecký útok na benátské državy

Válka vypukla 8. prosince 1714, když Osmanská říše vyhlásila válku Benátské republice. Záminkou byla řada námořních incidentů a podpora, kterou měla Republika sv. Marka poskytovat Černohorcům. Cílem Osmanů bylo získat zpět některá území, jež ztratili karlovickým mírem z roku 1699. V roce 1715 Turci zaútočili na Peloponéský poloostrov a relativně snadno dobyli či obsadili řadu benátských pevností včetně Korintu a Nauplionu. Benátská flotila zůstala zakotvena v Mesénském zálivu – na volné moře se vyplout neodvážila. Turci tak pokračovali ve výbojích a obsadili ostrov Tino, Aeginu a další morejské pevnosti. Poté dobyli i pevnosti Susa se Spinalonga na Krétě. Benátčané se drželi pouze v Dalmácii.

Rychlé turecké úspěchy a reálné ohrožení Malty vedly k tomu, že Španělsko a Portugalsko vyslaly Benátčanům na pomoc válečné lodě. Bavorský kurfiřt Maxmilián II. Emanuel byl ochoten císaři poskytnout vojáky a finanční prostředky. Podobnou vstřícnost projevila i další říšská knížata. Maritimní mocnosti nechaly bez povšimnutí, že císař nesplácí předchozí dluhy a Nizozemsko dokonce poslalo další peníze. Británie pak 5. června 1715 uzavřela s císařem tzv. Westminsterskou alianci. Jejím obsahem byla záruka, že britské loďstvo pomůže v případě, že bude císař napaden. Tím byla eliminována hrozba výpadu Filipa V. do Itálie. Navíc se papežské diplomacii podařilo přimět Filipa V. i vévodu Filipa Orlánského, tehdejšího francouzského regenta, ke slibu, že nebudou ohrožovat Karlovy italské državy v době, kdy povede válku proti muslimům. Došlo k tomu v říjnu a listopadu 1715. Již v září se začalo s přesunem vojsko do Uher.

Vyhlášení válečného stavu

Dne 2. dubna 1716 odeslal princ Evžen Savojský velkému vezírovi dopis, v němž zmiňuje dodržování podmínek karlovičské mírové smlouvy a turecké zbrojení. Vyzval Turky k zastavení válečných akcí proti Benátkám a dokonce k uhrazení způsobených škod. Bylo jasné, že na to Osmané nemohou přistoupit. Jednalo se tedy vlastně o ultimátum. Ostatně 13. dubna 1716 došlo k uzavření aliance mezi císařem a benátskou republikou. Válečný stav mezi habsburskou a osmanskou říší nastal v červnu 1716, kdy ji velký vezír Damad Ali vyhlásil dopisem Evženu Savojskému.

PŘÍPRAVY NA VÁLKU

Císařská armáda

Císařská armáda čítala 137 600 mužů, kteří byli zařazeni do 45 pěších a 42 jezdeckých pluků. K těmto příslušníkům pravidelné armády je potřeba ještě připočítat kolem 30 tisíc příslušníků hraničářských formací. Pluky byly dislokované v jednotlivých částech monarchie a navíc nedávno prodělaly válku o španělské dědictví. Obnovit bylo potřeba především trén a obsluhu děl. Princ Evžen Savojský požadoval pro polní tažení 80 tisíc mužů, co nejpočetnější trén, aby mohl vézt co nejvíce zásob, bojeschopnou dunajskou flotilu a 20,5 miliónu zlatých na pokrytí nákladů. Postavit se podařilo 3 lodě a 30 čajek. Zásoby vojsku a uherským pevnostem měla dodávat dvě konsorcia, avšak ukázalo se, že svůj úkol nezvládla a armáda se musela v obtížných balkánských podmínkách poradit spolehnout především na trén a sklady. Hlavní komunikační trasou pro dodávky zásob měl být Dunaj. Evžen Savojský měl nakonec pro operace v Uhrách a na Balkáně k dispozici 66 tisíc příslušníků pěchoty a 33 tisíc příslušníků jezdeckva. Dělostřelectvo se skládalo z 85 polních a 100 obléhacích děl. Z 85 praporů bylo 18 odveleno k obraně pevností a zajištění komunikačních tras v týlu armády. Armáda se tedy skládala z 86 400 mužů a obsluh děl a trénu. Další vojska byla rozmístěna v Sedmíhradsku a podél Dunaje a Sávy.

Turecká strana

Turci měli k dispozici odhadem 100-190 tisíc mužů. V tomto čísle je zahrnuta pravidelná armáda i nepravidelné pomocné oddíly. Vojskům z Anatólie velel bejlerbej Türk Achmed, vojskům z Rumélie bejlerbej Sari Achmed. Turci se mohli spolehnout též na Dunajskou flotilu, jež se skládala z čtyř desítek nových lodí a řady čajek. Problematický byl stav dělostřelectva.

ROK 1716 - PETROVARADÍN

Cíle a počátek tažení

Damad Ali se rozhodl soustředit hlavní armádu v Bělehradu a vojsko tatarského chána mělo zaujmout pozice u Chotimi, odkud mohlo vpadnout do Sedmíhradska, případně se postavit Rusům, pokud by se rozhodli odčinit předchozí porážku a do války zasáhnout. Turci chtěli především dobýt petrovaradínskou pevnost, a otevřít

si tak možnost pro výboje do Sedmihradska nebo Chorvatska. Nicméně turecká armáda měla za úkol počkat, až s bojovými akcemi začne protivník. Cílem prince Evžena bylo obsazení Bělehradu, což by mu zajistilo kontrolu středního Dunaje. Teprve následně se chtěl obrátit na severovýchod a dobýt Temešvár, respektive obsadit Temešvárský Banát s jeho nepříhodnými podmínkami pro operace větších armád. Jednotky byly nejprve dislokovány na velkém prostoru mezi Petrovaradínem a Budou a od června se začaly soustřeďovat ve Futaku.

Turečtí velitelé se rozhodli nerespektovat pokyn divánu a převzali iniciativu. Osmanská armáda tak 26. července začala překračovat Sávu ve směru na Petrovaradín, o němž předpokládali, že je zatím slabě bráněn. Když se Evžen Savojský dozvěděl o turecké akci, urychlil přesun vojsk k Futogu a Petrovaradínu. Část vojsk a svůj stan přesunul z Futogu na druhý břeh k Petrovaradínu a část jezdeckta odeslal k Titelu, kde se mělo spojit s jezdeckými jednotkami postupujícím z Szegedína. Současně zde měly zamezit případnému přechodu Turků přes Dunaj. 28. července dorazil zbytek dělostřelectva a o několik dní později obdržel od císaře svolení k zahájení operací dle svého uvážení.

Postavení císařských

Princ Evžen vyslal ke Karlovicím jezdecký oddíl v síle 3 000 mužů pod Pálffyho velením, aby provedl průzkum. Oddíl narazil na silnějšího nepřítele, avšak za cenu těžkých ztrát se dokázal vrátit zpátky a podat hlášení. Díky tomu bylo jasné, že k pevnosti táhne velký vezír s velkou armádou. Císařští se proto přesunuli na jižní dunajský břeh a zaujali pozice na dvojitém prstenci šancí kolem pevnosti. Soustředěno zde bylo 60 praporů. 3. srpna dorazila poslední část vojska v síle 8 praporů pěchoty a 24 švadron jezdeckta. Jednotky zaujaly postavení na severním břehu, kde doplnily zde již umístěné jezdecké formace.

Turecké postavení

Turecké jednotky se rozložily na výšině, jež byla vzdálena od pevnosti zhruba tři kilometry a zablokovali pevnost, umístěnou na poloostrově, po zemi. Po počátečním ofenzivním postupu nyní zaujaly defenzivní postavení. Velký vezír se rozhodl nezaútočit rovnou na pevnost a riskovat, že jeho jednotky zastaví obsazené šance a rakouské dělostřelectvo. Spoléhal na to, že císařští zaútočí první a po porážce budou ochotni k jednáním. Nicméně osmanští minéři a zákopníci začali ihned hloubit zákopy směrem k šancím a lehké dělostřelectvo, v síle tří baterií po zhruba 10 dělech je začalo ostřelovat.

Plán bitvy u Petrovaradínu

Vzhledem k tomu, že Turci pevnost neoblehli, mohl princ Savojský zůstat na místě, případně se stáhnout na levý břeh. Generalissimus se nakonec rozhodl pro třetí možnost – útok na turecké postavení. Vybrané prapory pod velením prince Karla Alexandra Württemberského měly na středu zaútočit na turecká postavení a navázat na sebe pozornost. Toho mělo využít Pálffyho levé křídlo (21 pluků

jezdeckta), které mělo rychlým útokem obejít turecké pravé křídlo. Turci by byli nuceni trochu se stáhnout. Tak by se mohl zformovat střed a pravé křídlo, které následně měly provést rozhodující útok. Střed byl rozdělen na první sled, druhý sled a zálohu. Do prvního sledu byly zařazeny i prapory pod velením prince Karla Alexandra. Ebergényiho pravé křídlo bylo tvořeno pouze čtyřmi jezdeckými pluky. Vzhledem k prostorovým podmínkám se nepočítalo s jejich nasazením proti tureckým jednotkám, proti nimž stály čelem. Mohly ovšem v případě naléhavé potřeby vyztužit střed. Pevnost a šance mělo chránit zbylých 16 praporů pěchoty a 4 pluky jezdeckta. Princ Evžen tedy hodlal zaútočit proti Turkům s 51 tisíci pěšáků a 27 tisíci jezdci. V noci ze 4. na 5. srpna začal přechod jezdeckých jednotek levého křídla přes Dunaj. Operaci zpomalila bouře, a vlastní útok tak začal až v sedm hodin ráno.

Průběh bitvy u Petrovaradínu

Prapory prince Karla Alexandra Turky překvapily a janičáři se dali na ústup. Část jich ustoupila doleva a muselo proti nim být nasazeno pravé křídlo středu pod velením polního zbrojmistra Maxmiliána Starhemberga. Především se ale středu podařilo dobýt jednu ze tří tureckých baterií. Levé křídlo středu, jemuž velel polní zbrojmistr hrabě Regal, narazilo na hustou síť zákopů, v nichž se jednotky rozpadly na jednotlivé oddíly, promíchaly se a byly zastaveny. Proti pravému křídlu středu vyrazili do protiútoků janičáři a zahnali císařské jednotky až k šancím, kde se střetli se zálohou. Tento úspěšný protiútok odkryl Regalovo levé křídlo středu, které se muselo stáhnout. Střed tedy ustoupil zpátky, a to navíc v rozformované podobě, neboť střed středu pod velením prince Karla Alexandra zůstal izolován vpředu. Turci ovšem situace nedokázali využít. Janičářům, kteří se hnali do protiútoků nebyly vyslány posily a jezdeckto, které by krylo jejich boky. Pálffyho levé křídlo narazilo na tuhý odpor sipáhů Maršál proto dal povel k útoku po švadronách a na několika místech došlo k proražení turecké linie. Sipáhíové se pak dali na ústup. Pálffy dosáhl výšin a začal zde své jezdeckto řadit do formace. Zároveň vyřadil druhou tureckou baterii a vyslal několik pluků doprava, aby navázaly spojení s württemberským princem a odlehčili mu. V tuto chvíli princ Evžen využil toho, že úspěšní janičáři ve středu nebyli podporováni dalšími tureckými jednotkami a zavelel k odražení tureckého protiútoků. Obrátil ustupující křídla svého středu a podpořil je jezdeckými pluky na pravém křídle a zálohami. Do akce se zapojily i prapory prince Karla Alexandra. Turci nemohli této síle odolat a byli donuceni k útěku. Mezitím Pálffyho pravé křídlo obnovilo postup a proboujvalo se až do tureckého tábora. Pro Turky byla bitva ztracena. Velký vezír Damad Ali vyrazil v doprovodu své osobní gardy do útoku a byl těžce raněn. Následně zemřel poblíž Karlovic. Princ Evžen nedal povel k pronásledování nepřítele, neboť jeho jednotky byly rozformované a ztráty nemalé. Turci zaujali postavení na Sávě

Ztráty

Ztráty na císařské straně činily 4 480 mrtvých a raněných. Tento neblahý osud potkal 3 374 pěšáků, 1 077 jezdci a 29 dělostřelců. Turci ztratili odhadem 10 tisíc

mužů, všechna svá děla a bohaté zásoby. Bez zajímavosti není, že na jedné straně padli čtyři generálové a čtyři plukovníci, na druhé straně pak samotný velký vezír, anatolský bejlerbej, aga janičárů a řada pašů.

Zkrácená verze:

Bitva

Prvním cílem Turků bylo město Petrovaradín, které představovalo klíčovou pevnost a zásobárnu Habsburských vojsk na Dunaji. Velký vezír Damad Ali přitáhl k Petrovaradínu 2. srpna a rozvinul se na jihovýchod od města. Obsadil návrší nad městem a opevnil se. Jeho křídla se přitom opírala o Dunaj. Pokud by ho chtěl Evžen, jehož vojsko se nacházelo na druhém břehu řeky, napadnout, musel by se posunout s armádou podél řeky, přejít ji a pak postupovat úzkým údolím proti silným obranným pozicím podstatně silnějšího nepřítele. Pokud by ho ovšem Turci nepřepadli už při přechodu řeky.

Evžen se však rozhodl pro riskantní variantu, která se zcela přičila soudobým konvencím: v noci na 5. srpna vskrytu překročil rozvodněný Dunaj přímo pod tureckými hlavními pozicemi a časně ráno zaútočil na překvapeného nepřítele. Turci se ovšem nedali lacino a v jednu chvíli to vypadalo, že by jejich protiútok ve středu a proti Evženovu pravému křídlu mohl bitvu zvrátit, nakonec ale podpora dělostřelectva z pevnosti Petrovaradín, k níž pěchota ustoupila, a včasný protiútok těžké kavalérie, kterou si princ prozíravě ponechal v záloze, situaci vyřešily. Evženovo levé křídlo zatím rychle postupovalo dopředu. Byly dobyty turecké baterie a jejich nová obsluha zahájila palbu na týl a centrum nepřátelské sestavy. Turecká armáda se dala na útěk, mnohým se ale nezdařil, protože přes její rozbité pravé křídlo se do týlu prchajících dostala Evženova jízda. Damad Ali byl smrtelně zraněn, když se pokoušel v čele své osobní gardy o protiútok (patrně se jednalo o upřednostněnou formu sebevraždy, situace již byla beznadějná), zemřel krátce po bitvě. Poslední ohniska tureckého odporu byla zlikvidována zhruba v poledne. Jelikož Damad Ali nechal těsně před svým sebevražedným útokem popravit všechny dosavadní zajatce, čekal podobný osud i zajaté Turky.

Následky

Rozprášení turecké armády uvolnilo Evženovi ruce pro další akce. Necítil se již na plánované tažení na Bělehrad, neboť by podle něj nebylo na dobytí města dost času, a vytáhl raději k Temešváru, který snadno dobyl. Turci tak ztratili Temšský Banát a rozhodující střetnutí války se odložilo na následující rok.

ROK 1716 - TEMEŠVÁR

Směr Temešvár

Ačkoliv princ Evžen chtěl původně obsadit Temešvár až po dobytí Bělehradu, rozhodl se vyrazit na severovýchod ještě před jeho pádem. Bylo mu jasné, že Turci neobdrželi drtivou porážku a jeho armáda by další velkou bitvu v témže roce nezvládla. Na druhou stranu byla turecká ofenzivní síla podlomena, takže se dalo očekávat, že nebude opakovat pokus o dobytí Petrovaradína, ani výrazně ohrožovat obléhatele. Obsazení Banátu by zajistilo kontrolu povodí Tisy, spolehlivé spojení se Sedmihradskem a usnadnilo by budoucí dobývání Bělehradu.

Jezdeckto pod Pálffyho velením vyrazilo 10. srpna a 21. srpna dorazilo k Temešváru. Hlavní masa císařské armády vyrazila 14. srpna a na místo dorazila 26. srpna. Do města v dubnu dorazila posila v podobě tisícovky sipáhů, a posádka tak tvořilo zhruba 10-15 tisíc mužů v čele s Mehmedem Pašou. Oblíčení pevnosti bylo dokončeno 31. srpna. Větší část vojsk byla umístěno na sever od města, neboť jediné odtud bylo možno zaútočit. Na jihu bylo umístěno 22 jezdeckých pluků pod Pálffyho velením. Sapéři budovali zákopy, ale jinak se s obléháním čekalo na 17. září, kdy dorazilo těžké dělostřelectvo, které začalo město ostřelovat.

Obléhání Temešváru

Velký vezír Hadži Halil Paša chtěl pevnost vysvobodit. Ze severní Moldávie měli do Uher vpadnout Tataři a z Bělehradu vyrazil jezdecký sbor čítající 20 tisíc sipáhů a 7–8 tisíc Tatarů. Ti neměli svést bitvu s celou císařskou armádou, ale měli na sebe navázat část princových sil, a tak ulehčit pevnosti obranu. Jejich opakované pokusy o útok na Pálffyho jezdce byly zastaveny díky cirkumvalenční linii. Turecké jezdeckto se nakonec obrátilo a odtáhlo přes Temeš. Dne 1. října 1716 byl zahájen útok na předměstí Velká Palanka. Nasazena byla polovina pěchoty pod velením prince Karla Alexandra. Po několika hodinách krvavých bojů se podařilo předměstí obsadit. Obě strany musely odepsat zhruba 2 tisíce mužů. Princ Savojský od této chvíle mohl ostřelovat samotnou citadelu, která byla postavena ze dřeva, a děla jí tedy silně poškozovala. 12. října velitel pevnosti kapituloval. Císařská armáda ztratila při obléhání 1 066 mrtvých a 3 322 zraněných mužů. Ještě více řádily nemoci. Na počátku obléhání měl princ Evžen k dispozici 44 900 pěšáků a 18 300 jezdců, na konci jen 27 358 pěšáků a 13 256 jezdců. Zbylé mužstvo bylo umístěno do zimních kvartýrů a správou dobytého území byl pověřen generál hrabě Mercy.

ROK 1716 - VEDLEJŠÍ BOJIŠTĚ

Bosna

Na hranici s Bosnou provedl velitel Brodu na Sávě plukovník Maximilian Petrasch řadu výpadů proti tureckým pevnostem. Jeho tlak donutil Osmany k vyklizení pozic, avšak on sám neměl dost sil na to, aby tyto pevnosti sám obsadil. Jiní velitelé pohraničních oblastí tak úspěšní nebyli. Na několika místech dokonce

Turci naopak vpadli na území monarchie.

Valašsko

Naštěstí pro ni neměl velký vliv tatarsko-moldavský vpád, jenž měl ulehčit Temešváru, ani pokus o rebelii v Uhrách. Na druhou stranu ve Valašsku místní elity spolu s císařským velitelem v Sedmíhradsku Steinvillem vyhnali místního sultánova zástupce Mikuláše Mavrokordata. Plukovník Dettin navíc provedl celkem úspěšný výpad na Bukurešť. Valašsko nakonec až do konce války zůstalo v neutralitě.

Korfu

Ve Středomoří se Turci pokusili o obsazení Korfu. I kdyby jej nakonec nedobyl, alespoň by vážali benátské síly, které by tak nemohli být nasazeny v Dalmácii. Benátky si s podporou dalších námořních států vytvořily silnou flotilu a měly možnost tureckou flotilu i s výsadkem vojska zastavit. Benátský velitel Andrea Pisani ovšem nedosahoval kvalit tureckého velitele Džanuma Hodži a Osmanům se podařilo vyloďení provést. Nyní musel ostrov ubránit velitel benátských pozemních sil hrabě Mathias Schulenburg. 19. srpna Turci sice nakonec pevnost dobyli, ale po protiútoky se zase stáhli. V důsledku výsledku u Petrovaradína se Turci po třech dnech z Korfu stáhli. Schulenburgovi se pak podařilo naopak obsadit Butrint (v Albánii) a ostrov Leukas (Lefkádu).

ROK 1717 - BĚLEHRAD

Příprava

Turci se na podzim 1716 pokoušeli o uzavření míru, avšak Vídeň návrhy odmítala. Naopak se připravovala na další tažení. Díky výběru daní, subsidiím i dalším příjmům, které se celkově pohybovaly v miliónech zlatých, se podařilo shromáždit dostatečné množství prostředků, aby bylo zajištěno doplnění vlastních jednotek i zajištěny posily z Bavorska, Braniborska-Ansbašska či Hesensko-Kasselska. Komplikací bylo probíhající španělské zbrojení, které bránilo přísunu jednotek z Itálie. Na místě řídil přípravy hrabě Mercy. Ten připravil plán na obklíčení Bělehradu. Císařská armáda se tentokrát měla vyhnout přechodu dravé Sávy a naopak přebročit Dunaj jihovýchodně od města.

Shromáždění vojsk

Císařská vojska se shromážděovala ve Futogu, kam dorazilo 39 praporů pěchoty a 80 švadron jezdeckva a po jejich odchodu je nahradily pomocné formace, a v Banátu, kde se soustředilo 30 praporů pěchoty a 128 jezdeckých švadron. Dva jezdecké pluky, jimž velel podmaršálek Viard, kryly Mehadii a dalších 10 tisíc mužů pod velením maršála Steinvilla střežilo Sedmíhradsko. Tato krycí vojska, stejně jako další pohraniční útvary, měla zaujmout defenzivní pozice a nepouštět se po dobu bělehradské operace do vlastních akcí. Evženova polní armáda čítala 101 tisíc vojáků, 65 tisíc pěšáků a 36 tisíc jezdců. Síla osmanské polní armády se odhaduje na zhruba 150 tisíc mužů.

Obklíčení Bělehradu

Císařská armáda se postupně dala do pohybu a 14. června došlo k jejímu soustředění u Pančeva. Následně jednotky překročily u Višnice Dunaj a obklíčily z jihu a východu Bělehrad. Turci s příchodem císařských vojsk z tohoto směru nepočítali a byli zaskočeni. Evženova armáda tak provedla obklíčovací operaci bez toho, aniž by jí v tom bělehradská posádka, která čítala 30 tisíc mužů pod velením seraskera Mustafy Paši, výrazně bránila. Ta navíc zřejmě nechtěla oslabovat své síly s cílem vydržet, než dorazí hlavní turecké vojsko. Princ Evžen umístil střed císařského tábora na náhorní rovinu Vračar. Kolem nechal vybudovat cirkumvalační i kontrvalační linii. Tyto linie, vybudované mezi 20. červnem a 9. červencem, chránily i pontonové mosty přes Dunaj a Sávu. 27. června navíc dorazily další posily, které zaujaly pozice na druhém břehu. Zemun obsadily bavorské jednotky.

13. července poškodila silná bouřka oba mosty a obránci pevnosti toho využili k provedení výpadu proti obléhatelům. Byli však odrazeni. Mosty byly navíc po dvou dnech opraveny. Následně navíc připlula císařská flotila. Obránci poté provedli řadu dalších výpadů, které směřovaly proti mostům přes obě řeky. Mezitím se k Bělehradu blížila hlavní turecká armáda, která vyrazila z Niše.

Počátek ostřelování Bělehradu

Dne 23. července začalo ostřelování Vodního města, které mělo na tuto část Bělehradu velmi devastující účinek. Navíc zde byly umístěny turecké zásoby. Obránci města mohli spoléhat pouze na příchod hlavních tureckých sil. Jejich předvoj v podobě jezdeckta dorazil 28. července a na konci měsíce dorazila hlavní část armády, která se rozložila na výšině Mokri lug. Na rozdíl od Evženových předpokladů Halil Paša na císařskou armádu nezaútočil, naopak se zakopal a čekal, že donutí Evžena k jednání o míru. Jeden oddíl pod velením Redžepa Paši byl vyslán do Banátu a táhl na Mehadii. Pokud by ji dobyl a poté obsadil Pančevo, ohrozil by levý dunajský břeh.

Zpočátku se obě armády odhodlaly pouze k drobným šarvátkám. Evžen sice otevřel další zákopy proti pevnosti a ostřeloval město, avšak Turky k větší akci nevyprovokoval. Redžepu Pašovi se podařilo Mehadii dobýt. Dne 11. srpna se sice císařským podařilo obsadit jeden ze strategických dunajských ostrovů, avšak na druhou stranu dorazil následujícího dne tatarský sbor. Tento oddíl v síle 30 tisíc jezdců se usadil na výšině Dedine, poblíže mostu přes Sávu. Situace Evženova vojska se tak výrazně zhoršila. Tataři ohrožovali spojení přes Sávu, Redžep Paša, postupující na Pančevo, pak spojení přes Dunaj. Císařští vojáci měli štěstí v tom, že nepostupoval dostatečně rychle.

Dne 14. srpna brzy ráno zasáhla jedna rána z děla sklad střelného prachu a většina Vodního města byla následnými výbuchy zničena. Velký vezír myslel, že jde o počátek císařského útoku na pevnost a nechal nastoupit jednotky v táboře do bojové formace. Na to reagoval Evžen stejným krokem a došlo k drobným střetnutím. Když se situace vyjasnila, Halil Paša stáhl jednotky zpátky do tábora. Evžen ponechal většinu mužů u cirkumvalační linie. Musel totiž co nejdříve rozhodnout bitvu porážkou turecké polní armády, dříve než by se sám dostal do obklíčení v případě ztráty mostů přes Sávu a Dunaj.

Rozestavení armád

Turecká armáda byla rozložena takto. Na středu stály janičáři, na pravém křídle byly o Dunaj opření sipáhiové a na levém křídle se nacházely nepravidelné jezdecké jednotky.

Evžen podobně umístil pěchotu na střed. Jeho první sled byl rozdělen na pravé křídlo o 15 praporech a 17 granátnických rotách a na levé křídlo o 15 praporů a 15 granátnických rotách. Druhý sled středu nebyl rozdělen na křídla a skládal se z 22 praporů a 21 granátnických rot. Na obou křídlech krylo postup pěchoty jezdeckvo v podobě 12 pluků ve dvou sledech na každé straně. V táboře mělo zůstat 10 tisíc mužů pod velením saského podmaršálka Seckendorffa.

Průběh bitvy

O půlnoci z 15. na 16. srpna začala dělostřelecká palba na pevnost a v jednu hodinu se jezdeckvo pod velením maršála Pálffyho začalo formovat do útočných formací. Po třetí hodině ranní se pak začala pod velením prince württemberského formovat pěchota. Před svítáním padla mlha, která silně zkrátila viditelnost. Když Pálffy poslal první sled pravého křídla trochu dopředu, aby udělal místo Mercyho druhému sledu, narazili jezdci v mlze na nepřítele. Turci se dali na ústup, císařští je pronásledovali. Jednalo se ovšem o boj menších skupin, celková formace se zde rozpadla a pravé křídlo uhnulo příliš doprava. Turci vyhlásili poplach, začali obsazovat pozice v zákopech a vyslali pomoc ustupujícímu levému křídlu. Mlha ovšem bránila i jim v plném využití problémů na císařském pravém křídle. Navíc turecký protiútok zastavil Mercyho druhý sled. Jezdeckvo se ale na pravém křídle odklonilo až k Sávě. Aby toho nebylo málo, vyrazil velitel pravého křídla pěchoty polní zbrojmistr Max Starhemberg do útoku. Jeho cílem bylo spojit se s jezdeckvem a pomoci mu. Rakouští pěšáci postupovali statečně vpřed a donutili janičáře k ústupu. Avšak po čase Turci využili toho, že pěšáci zde nebyli na křídle kryti jezdeckvem, a donutili naopak císařské na ústup. Ten zastavili až vojáci druhého sledu. S jejich pomocí se dali na ústup pro změnu zase Turci.

Na levém křídle ztratila pěchota pod velením polního zbrojmistra Harracha v mlze orientaci a snažila se spojit s pravým křídlem, čímž se i tyto jednotky posunuly oproti plánu doprava a navíc se na mnoha místech rozpadly na malé skupiny.

Jezdeckvo na levém křídle pod velením generála hraběte Montecuccolihho se dalo do útoku, ale narazilo na silné uskupení sipahiů a dalo se na ústup i přes pomoc deseti granátnických rot. Bitva se tedy pro císařské na počátku nevyvíjela příliš příznivě. Bojová sestava byla značně rozpadlá a Turci na mnoha místech podnikali smělé protiútoky. Především v úplném středu se do prostoru mezi levou a pravou částí pěchoty vřítilo turecké jezdeckvo. To zastavili až princ württemberský se svými muži.

V této situaci se mlha začala zvedat a velitelé na obou stranách si mohli udělat širší obrázek o postavení svých i nepřátelských jednotek. Princ Evžen okamžitě nasadil do útoku druhý sled pěchoty, který osobně vedl. Navíc se do boje zapojilo i dělostřelectvo. S částí jednotek druhého sledu zaceloval princ brunšvicko-lineburský mezeru v postavení pěchoty, princ württemberský pokračoval v protiútku proti tureckému jezdeckvu, a navíc se pokusil o útok na návrší s tureckými bateriemi. S další částí druhého sledu polní podmaršálek hrabě Wallis pomáhal levému křídlu odrazit turecký protiútok. Celková situace se tak obrátila a císařští postupovali vpřed. Pokus o turecký protiútok proti pěchotě zastavila soustředěná palba šestnácti děl. Do útoku vyrazily i Pálffyho jezdci. Turci se ještě jednou pokusili o protiútok proti jednotkám prince Karla Alexandra. Evžen mu proto poslal na pomoc jednotky bavorského generála Maffeie, hesenský prapor s podporou dvou pluků císařské armády. Tyto čerstvé a plně zformované jednotky návrší s tureckými děly dobyly.

Mezitím se na levém křídle podařilo císařskému jezdeckvu zahnat zde Turky na ústup, avšak za cenu vysokých ztrát. Velký vezír se začal chystat k celkovému ústupu. Na levém křídle kladli Turci asi nejtvrďší odpor, však Starhembergově pěchotě se podařilo i zde vyřadit turecké baterie. Poslední protiútok provedlo osmanské jezdeckvo, kterému se v deset hodin ráno podařilo na čas donutit k ústupu jeden císařský pluk, avšak nakonec muselo stejně ustoupit. Evžen Savojský poté seřadil své vojsko do bojové formace o dvou sledech a vyrazil proti samotnému tureckému táboru. Turky tak donutil stáhnout se od Bělehradu směrem na Niš a dále na Sofii, aby zde kryl soutěsky. Bitvu s tureckou armádou císařští vyhráli a získali velké množství kořisti. Redžepa Pašu tato zpráva zastihla u Ujpalanky, kterou se snažil dobýt. Jakmile se dozvěděl, že u Bělehradu došlo k porážce, okamžitě se dal na ústup.

Jednání o kapitulaci

17. srpna začala jednání o kapitulaci pevnosti a následujícího dne došlo k dohodě, která byla podobná té z Temešváru. Turci z Bělehradu odtáhli 24. srpna.

Ztráty

Císařská armádu ztratila kolem 5 tisíc mužů, zhruba se stejným podílem pěchoty a jezdeckva. Mezi nimi padli i dva polní podmaršálkové, jeden generál polní strážmistr či dva plukovníci. Osmanské ztráty se odhadují na dvojnásobek.

1717 - VEDLEJŠÍ BOJIŠTĚ

Bosna

Zatímco u Bělehradu Turci prohráli, na jiných místech se k nim štěstěna zády neobrátila. Dne 21. června rozkázal princ Evžen místnímu veliteli v Bosně Petraschovi, aby zaútočil na pevnost Šabac a obecně dolní tok Sávy. Avšak pevnost se ubránila. Po dobytí Bělehradu se Petrasch pokusil o dobytí hradu Zvornik s výhledem na další postup podél toku Driny na Banja Luku, čímž by se otevřela cesta na Sarajevo. Akce byla uskutečněna v září, ale hrad dobyt nebyl. Petrasch byl navíc zraněn. Mezitím se generál polní strážmistr Draskovich a polní podmaršál Heister pokusili o vpád do Bosny z Chorvatska. Ovšem jejich pokus o obsazení pevností Novi a Bihać skončil rovněž neúspěchem.

Uhry a Sedmihradsko

Situace nebyla ideální ani v Sedmihradsku, do něhož 22. srpna vpadli Tataři, kteří odsud pokračovali rovnou do Uher. Zastavila je až milice svolaná guvernérem polním podmaršálkem Karolyim. Tataři sice přes Karpaty odtáhli, ale zanechali za sebou zpustošené území.

MÍROVÝ KONGRES

Výchozí situace pro mírová jednání

Osmanská armáda utrpěla porážku, avšak nebyla zcela zničena. Císařští rozhodně nemohli pomýšlet na další postup směrem na jih. Už kvůli nemocem, místním podmínkám, nutnosti obsazení dunajských pevností mužstvem a blížícímu se zhoršení počasí, a tedy nutnosti umístit armádu do zimních kvartýrů. Vojska Evžen umístil v Srbsku, Banátu, Sedmihradsku a Uhrách. Navíc se Španělé pokusili o obsazení Sardinie a císař musel myslet na obranu italských držav. Obě strany tak měly vůli k uzavření míru. Turci rovnou nabízeli Srbsko výměnou za mír. Evžen žádal, aby byl určen komisař s plnými mocemi a proběhla mírová jednání dle karlovického principu, že území případně skutečnému faktickému držiteli. Císař nechtěl, aby se na jednáních podíleli zástupci maritimních mocností, což ovšem pádišáh prosadil. Angličané Osmany přesvědčili, aby žádali vrácení Bělehradu náhradou za území na Jadranu či v Bosně, případně za peněžní částku. To císařská strana odmítla. V Požarevaci tak začala mírová jednání.

Požarevac

Dne 5. června 1718 začal v Požarevací mírový kongres. Zúčastnili se ho všechny tři bojující strany (císařští, Turci a Benátčané) a též zástupci Británie a Nizozemska. Již 12. července 1718 došlo k uzavření smlouvy mezi Osmanskou říší a Republikou svatého Marka. Benátčané se vzdali Peloponésu a Kréty, a v oblasti jim naopak zůstaly Iónské ostrovy a města Preveza a Arta. Benátčané neměli sílu území znovu dobýt, tato území nebyla příliš rentabilní a již v dubnu došlo k dohodě mezi Vídní a Benátkami o kompenzacích za ztracená území.

Smlouva mezi Osmanskou říší a císařem byla uzavřena 21. července 1718. Habsburská monarchie získala Temešský Banát, Malé Valašsko, část pohraničního území Bosny a severní část Srbska mezi Bělehradem a řekou Tímok. Požarevacký mír představoval pro habsburskou monarchii maximum, v následujících střítech naopak některá získaná území ztratila. Naopak obchodní dohoda, jež byla uzavřena 27. července 1718, položila základ pro hospodářské pronikání. Podunajská monarchie si vydobyla řadu obchodních výhod, které nelibě nesly i Francie a námořní mocnosti.